

ПРОБЛЕМА КОМАНДОТВОРЕННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧНЯ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Анна Павлик

студентка II-го курсу хіміко-біологічного факультету,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: anna.petrivna9333@gmail.com

Ефективність лікувально-профілактичної, корекційно-розвивальної та, перш за все, навчально-виховної роботи в інклюзивному закладі освіти, як відомо, значною мірою залежить від складу команди психолого-педагогічного супроводу та безпосередньо її діяльності. Саме супровід різнопрофільних фахівців дитини з особливостями психофізичного розвитку здатний забезпечити формування навичок та вмій, які є необхідними для неї, крім того відбувається мінімізація впливу психічних та фізичних порушень дитини з особливими потребами у процесі здобуття освіти [1, с. 127–128]. Тому командна діяльність в умовах інклюзивного навчального закладу є дуже важливою в організації інклюзивного навчання. Психолого-педагогічний супровід школи розробляє індивідуальну програму розвитку дитини, моніторить її виконання, вносить зміни, створює умови для інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) в освітнє середовище та допомагає вчителям організувати інклюзивне навчання. Тому і не дивно, що діяльність усіх фахівців, без виключення, є надзвичайно потрібною та важливою [2].

Вагомою проблемою в інклюзивній освіті є кадрове забезпечення інклюзивних навчальних закладів. До того ж дана проблема потребує нагального вирішення. В кожний інклюзивний заклад, для повноцінної його роботи, мають вводитися такі посади: реабілітолог, логопед, педагог-дефектолог, практичний психолог, соціальний педагог та асистент педагога (вихователя), асистент здобувача освіти. Саме таке доповнення психолого-педагогічної команди є необхідним, оскільки самотужки педагоги не в змозі охопити всього, відповідно – не можуть знати відповідей на всі запитання стосовно учня з особливими освітніми потребами та надати якісну підтримку [1, с. 128].

Роль керівника закладу у формуванні команди супроводу є значущою. Загальновідомо, що керівник закладу та його / її заступник є безпосередніми учасниками команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Укладення угоди про співпрацю з інклюзивно-ресурсним центром, який може допомогти школі налагодити інклюзивне навчання на пряму залежить від директора школи.

Основними обов'язками керівника закладу освіти для створення та забезпечення роботи команди супроводу є: розробка власного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП (на підставі Примірного положення, затвердженого МОН); укладання цивільно-правової угоди з фахівцями для надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг; затвердження індивідуальної програми розвитку дитини з ООП; формування команди супроводу та затвердження її складу наказом; призначення особи, відповідальної за координацію розробки індивідуальної програми розвитку (далі ППР); завантаження ППР в Систему автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів; передбачення заходів, у річному плані роботи школи, які б сприяли формуванню дружньої атмосфери, запобіганню будь-яким проявам упередженого ставлення та дискримінації [2].

Важливим є те, що формування команди психолого-педагогічного супроводу є необхідним для кожної дитини з ООП, яка навчається в закладі освіти. Саме тому найбільшою та найпоширенішою помилкою при цьому є створення тільки однієї команди у закладі освіти, при тому, що в ній навчається більше однієї дитини з ООП, яка потребує

такого супроводу. Але чому це є такою суттєвою помилкою? А тому, що до складу команди супроводу, крім вчителів, асистента вчителя та інших фахівців входять батьки дитини. У такий спосіб команда супроводу отримує доступ до конфіденційної інформації про дитину, її особливостей в розвитку, до медичних даних тощо. Відповідно, якщо існуватиме тільки одна команда психолого-педагогічного супроводу, то до неї входитимуть абсолютно усі батьки, що означає порушення прав дитини на конфіденційність та вразливість персональних даних кожної окремої дитини [2]. Таким чином, заклад освіти має подбати про наявність різних команд психолого-педагогічного супроводу.

Не менш важливою за роль керівника закладу, у формуванні команди психолого-педагогічного супроводу та безпосередній її діяльності, є певним чином особиста залученість кожного фахівця у даному процесі. Усіх фахівців, задіяних у роботі інклюзивного класу, умовно можна розділити на дві команди: шкільну команду і команду підтримки.

Склад як шкільної команди, як і команди супроводу, залежить від психологічних, фізичних та педагогічних особливостей учня з ООП. Також у школі створюється певна мережа підтримки. До якої входять усі, хто працює з дітьми школи, у тому числі водії, кухарі, секретарі та адміністратори. Кожен з них виконує свої обов'язки, допомагаючи здобувачам з ООП.

Завдяки цілеспрямованій роботі всіх фахівців робота в інклюзивних освітніх закладах здійснюється у певних напрямках, а саме: психологічна, логопедична, педагогічна, соматична, неврологічна, нейрофізіологічна, організована батьківська комплексна робота [4, с. 135].

В інклюзивних закладах освіти робота фахівців має бути розрахована на постійну допомогу, крім того вона має бути підпорядкована гнучкості навчальних програм, які задовольняють потреби дітей із різними здібностями та можливостями.

Існує безліч ознак ефективної команди психолого-педагогічного супроводу. Серед них: спрямованість (існування спільних загальних цілей, яким підпорядковується як група загалом, так і кожен її член окремо); взаємодоповнюючий склад; згуртованість (вирішення конкретних завдань при певній тісній співпраці членів команди); психологічна сумісність (максимальна задоволеність членів групи один одним); позитивна атмосфера; спрацьованість (максимально можливий успіх можна отримати тільки при взаємодії усіх членів команди); колективна відповідальність; виражений лідер; налагоджена комунікація; чітко розподілені обов'язки.

Основними умовами ефективної роботи команди супроводу є:

- ✓ навчання членів команди;
- ✓ неперервність супроводу;
- ✓ доступ до достовірної інформації;
- ✓ облаштування робочого середовища;
- ✓ батьки та інші родичі дитини є важливими членами команди;
- ✓ немає двох однакових команд, оскільки всі діти і сім'ї унікальні;
- ✓ вироблення міждисциплінарного понятійно-категоріального апарату;
- ✓ інтеграція знання та вміння представників різних дисциплін;
- ✓ використання зворотного зв'язку від інших спеціалістів та батьків дитини;
- ✓ однаковий статус усіх членів команди;
- ✓ конфіденційність;
- ✓ члени команди несуть колективну відповідальність за результати;
- ✓ рішення стосовно методів роботи з дитиною приймаються колективно;
- ✓ склад команди формується відповідно до потреб дитини [8].

В команді кожен з фахівців інклюзивного класу повинен пам'ятати, що в усіх спільна мета – забезпечити умови для індивідуального розвитку дитини з особливими потребами в інклюзивному класі [1, с. 128–129].

Кожен член команди має свої обов'язки відповідно до законодавчої бази інклюзивної освіти в Україні. Для того, щоб працювати в інклюзивному класі/групі чи з кожною дитиною окремо, в педагогів та інших спеціалістів повинні бути сформовані моральні та професійні установки в галузі інклюзивної освіти, певні орієнтири. Вони мають вміти спостерігати за дитиною, помічати труднощі, проблеми в навчанні, поведінці та спілкуванні.

Важливою складовою діяльністю інклюзивного начального закладу є психологічна, методична та спеціальна підготовка учителів-предметників, учителів загальноосвітніх класів, класних керівників щодо спеціальних навичок і вмінь навчання дітей з ООП. Дуже важливим є підвищення кваліфікаційного рівня усіх фахівців, яке здійснюється за допомогою проходження вебінарів, курсів, онлайн-курсів на освітніх платформах. З їх допомогою можна не тільки самостійно підвищити свій рівень знань щодо інклюзії, а й знайти нові стратегії зацікавлення учнів і батьків питаннями інклюзії. Як відомо, у процесі реалізації поставлених завдань значна увага приділяється координації дій фахівців таких, як практичного психолога, учителів-предметників, класного керівника, дефектолога, логопеда, соціального педагога.

Кадрове забезпечення для здійснення навчання учнів з ООП в інклюзивному освітньому закладі, залишається актуальним, особливо для навчання учнів 5–11 класів. Фахівці команди супроводу здійснюють різноманітні функції, а саме: аналітичну, корекційно-розвиткову, навчально-виховну, профілактичну, просвітницьку та консультативну [3].

Відповідно до статті 20 Закону України «Про освіту», пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 (із змінами) основними принципами діяльності Команди супроводу є: повага до індивідуальних особливостей дитини з ООП; дотримання інтересів дитини з ООП, недопущення дискримінації та порушення її прав; командний підхід; активна співпраця з батьками дитини з ООП, залучення їх до освітнього процесу та розробки ІПР; конфіденційність та дотримання етичних принципів; міжвідомча співпраця [5].

Серед визначальних функцій команди супроводу є: збір інформації про особливості розвитку дитини, її інтереси, труднощі, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання ІПР; визначення напрямків психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку ІРЦ, та забезпечення надання цих послуг; розроблення ІПР для кожної дитини з ООП та моніторинг її виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини; Надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання; створення належних умов для інтеграції дітей з ООП в освітнє середовище; проведення консультативної роботи з батьками дітей з ООП щодо особливостей їх розвитку, навчання та виховання; проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі освіти серед педагогічних працівників, батьків і дітей з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини, формування дружнього та неупередженого ставлення до дітей з ООП [6].

Оскільки команда супроводу складається із різних фахівців та батьків здобувача з ООП та виконує чи не найважливішу роль в його адаптації в едукативному процесі, необхідно передбачити процес командотворення, який дозволить якомога швидше створити та підвищити ефективність роботи самої команди. Тут важливу роль відіграватиме очільник команди, який має подбати про якісне проходження командою різних стадій становлення. Сьогодні вже є чимало різних наукових підходів до стадійності командотворення. Однією із найбільш популярних є модель Дреклера-Сіббета, яка передбачає сім стадій (рис. 1) [7].

Проходження даних стадій і набуття командою супроводу здобувача із ООП здатності надавати якісні послуги потребує не лише якісного модераторства, але й виділеного додаткового часу та інших ресурсів. Тому є слушною думка про те, що команда, ще до того

як приступатиме до роботи із здобувачем із ООП, має обов'язково пройти і навчання, і всі стадії командотворення.

Рис. 1. Модель Дреклера-Сіббета

Отже, для реалізації психолого-педагогічного супроводу учня з особливими освітніми потребами необхідним є забезпечення цілісної співпраці усіх членів команди. Важливим є те, щоб дана співпраця здійснювалася систематично та на регулярній основі. Спільна робота усіх фахівців інклюзивного освітнього закладу спрямована на досягнення найголовнішої мети – забезпечення ефективності освітнього процесу для дітей з ООП.

Список використаних джерел:

1. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. Тернопіль : КІЦ «ПРІНТ-ОФІС», 2015. 378 с.
2. Як організувати якісну роботу команди психолого-педагогічного супроводу поради для керівника закладу освіти? *Державна служба якості освіти України* : веб-сайт. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-yakisnu-robotu-komand/> (дата звернення: 14.09.2021).
3. Холодько Н. В. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини в закладі освіти : навч.-метод. посіб. Сваричевичі, 2021. 52 с.
4. Loreman T. J., Deppeler J., Harvey D. Inclusive Education. A practical guide to supporting diversity in the classroom. Crows Nest, NSW : Allen & Unwin, 2005. P. 134–139.
5. Про освіту : Закон України від 16 жовтн. 2014 р. № 630 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.06.2022).
6. Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 8 червн. 2018 р. № 609. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/32671_32671 (дата звернення: 23.06.2022).

7. Сім стадій командотворення за моделлю Дрекслера-Сібета. *Humantime* : веб-сайт. URL: <http://humantime.com.ua/blog/7-stadiy-komandotvorennya-za-modellyu-drekslera-sibeta> (дата звернення: 23.06.2022).
8. Удич З. І. Організація інклюзивного освітнього середовища закладу освіти : навч.-метод. комплекс. URL: <https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3449> (дата звернення: 26.06.2022).